

Güne 1 Katrilyon Nakitle Başlamak

Nihat Bulut

28 Şubat sürecinin siyasi, sosyal alanlardaki çöküntülerden daha çok ekonomik anlamda bir çöküntüye yol açtığı açıktır. Binlerce işletmenin kapanması, birçok çalışanın işsiz kalması, birçoğunun da gizli işsizlik yaşaması, makro ekonomik dengelerin borçlanabilme üzerine oturması bunun açık göstergesidir. Bugüne geldiğimizde önümüzde duran tablo şudur:

Gayri Safi Milli Hasıla yaklaşık 200 milyar dolar seviyesinden 150 milyar dolar seviyelerine gerilemiş, yıllık 7-8 olan büyüme hızı 2001'de son 55 yılın en düşük seviyelerine ulaşmış ve ekonomi % 9,5 küçülmüştür. 1996'da %6 civarında olan işsizlik oranı %9'a çıkmıştır. 22,5 milyon olan işgücünün yaklaşık 2 milyonu işsiz kalmıştır. Eksik istihdam da eklenerek düşünülürse toplam işsizlik oranı, toplam iş gücünün %15'ine tekabül etmektedir. Kişi başına düşen GSMH, yaklaşık 3 bin dolardan 2 bin dolara düşmüştür. 1996'da 80 milyar doların altında olan dış borç miktarı 115 milyar doları geçmiş bulunmaktadır, iç borç stoku da 90 milyar dolar civarına yükselmiştir. Konsolide bütçe gelirlerinin %80'i faiz ödemelerinde kullanılmaktadır. Aynı oran 1996'da %55 ve 1997'de yaklaşık %40 civarında idi.¹

Bu tablo tam bir iflas tablosudur. Bu tablo neticesinde ekonomik dengeler IMF ile ilişkilerin pürüzsüz devamına bağlı bulunmaktadır. Küçük bir pürüzün bile para piyasalarında etkisi can yakıcı kırılmalara neden olmaktadır. 28 Şubat süreci ekonomide devalüasyonun ve dolayısıyla halkın bir çırpıda fakirleştirilmesinin, aşın faizlerin ve dolayısıyla para babalarının zenginleştirilmesinin, banka kaynaklarının soyularak faturasının halka ödettirilmesinin adıdır. Bu süreçte makro ekonomide yaşanan iflasların bir benzeri mikro ekonomi düzeyinde de yaşanmış, birçok işletme kapısına kilit vurmuştur. Böyle bir ortamda "merkantilist militarizm" tam tersine bir süreç izlemiştir. Ayakta kalabilme başarısı göstermiş tüm işletmeler küçülme trendine girmişken OYAK (Ordu Yardımlaşma Kurumu) büyüme trendine girmiştir. Bu noktada OYAK'ın kimliğine bakmakta fayda vardır:

OYAK, 1960 darbesinin bir kurumudur. 3 Ocak 1961'de kurulmuştur. Kurumun idaresi; Temsilciler Kurulu, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu'nca gerçekleştirilir.²

Temsilciler Kurulu; OYAK'ın doğal üyesi olan muvazzaf subaylar en çok hangi askeri birliklerde yer alıyorsa o birliklerin komutanları tarafından seçilen 50 ile 100 arasında subaydan oluşur. Kurula Savunma Bakanı, olmadığı zaman Genelkurmay Başkanı başkanlık eder.

Genel Kurul; toplam 40 kişiden oluşmakta olup üyelerin 20'si Temsilciler Kurulu tarafından seçilir. Diğer 20 üye ise Milli Savunma Bakanı, Maliye Bakanı, Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları veya Kurmay Başkanları, Sayıştay Başkanı, Umum Murakabe Heyeti Başkanı, Bankalar Birliği Başkanı, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları Birliği Başkanı, Savunma Bakanlığı ve Genelkurmayın atadığı 6 üst rütbeli subay, Savunma Bakanlığı'nca iş dünyasından atanan 3 yöneticiden oluşmaktadır. Kurulun başkanlığını Savunma Bakanı, olmadığı zaman Maliye Bakanı yürütür.³

Yönetim Kurulu; Toplam 7 üyeden oluşmakta olup üçü Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı'nın gösterdiği adaylar arasından Genel Kurulca seçilir. Diğer 4 üye ise Maliye Bakanı, Milli Savunma Bakanı, Sayıştay, Umum Murakabe Heyeti ve Bankalar Birliği başkanlarından oluşan bir seçim komitesince belirlenir.

Ordunun muvazzaf subayları OYAK'ın üyeleri olup aylık maaşlarının %10'u aidat olarak kesilir. Yedek subayların maaşlarından da %5 aidat kesilir.

OYAK, subaylar için emekli sandığı, Bağ-Kur ve SSK gibi bir sosyal güvenlik kuruluşu olmasının yanında ticari ve sınai faaliyetleri olan bir sermaye grubudur da. Diğer sosyal güvenlik kuruluşlarının fonlarını gelir getirici yatırımlara yönlentmeleri önündeki engeller OYAK için geçerli değildir. OYAK mevcut fonlarını kar amaçlı olarak istediği alanlara yatırabilir. Nitekim o da bir çok ticari, sınai ve finansal alana yatırım yapmıştır.

Şu an OYAK, bünyesinde, otomotivden çimentoya, finanstan gıdaya, kimyadan inşaata, turizmden sigortaya kadar uzanan birçok sektörde 35 şirket barındırmaktadır. Bunların en bilinenleri; Oyak Renault, Renault Mais, Goodyear, Oyak İnşaat, Oyak Bank, Oyak Menkul Değerler, Axa-Oyak, Tukaş ve Eti Pazarlama şirketleridir.

OYAK Grubu'ndan 1999'da 12, 2000'de 8, 2001'de 9 firma 500 büyük sanayi şirketi içinde yer almıştır. 2000 ve 2001 yıllarında grubun 5 firması en çok kar eden 50 şirket arasında bulunmaktadır.⁴

2000 yılında 4,9 milyar dolar toplam ciro gerçekleştiren OYAK, Koç Holding ve Sabancı Holding'ten sonra 3. büyük holding olmuştur.⁵

2001 sonu itibariyle varlıklar toplamı Sabancı Holding'in 1,2 Katrilyon TL iken OYAK'ın varlıklar toplamı 1,4 katrilyon TL olmuştur. Aynı dönem itibariyle Sabancı Holding'in net dönem karı 120 trilyon TL olmuşken OYAK'ın net karı 594 trilyon olarak gerçekleşmiştir.⁶

OYAK'ın bu yükselişinin arkasında kendine tanınan yasal ayrıcalıklar yatmaktadır. İlk olarak iştirakleri vergi mükellefi olmasına rağmen OYAK; kurumlar vergisinden, üye aidatları gelir vergisinden, bağışlar ve kurumun üyelerine yaptığı yardımlar veraset ve intikal vergisinden, kurumun her türlü muamelesi damga vergisinden muaftır. Malları, gelir ve alacakları devlet malı hak ve rüçhanlığına sahip olduğundan kurumun malları haczedilemez.⁷

OYAK'ın yükselişinin arkasında yatan bir diğer nedense, elinde bulundurduğu büyük fonlarla ancak büyük sermayenin girebileceği alanlara yatırım yapması ve devletin krediler, teşvikler, muafiyetler gibi sermayedar yaratma politikalarından faydalanmasıdır.⁸

Bir başka nedense, ordunun siyasetteki ağırlığı nedeniyle siyasi iktidarın OYAK'a gerekli desteği ve onu kayırmayı ihmal etmemesidir. 28 Şubat'ın Ecevit hükümeti, 1999'da SSK inşaatlarını yüksek bir bedelle OYAK İnşaat'a vererek OYAK İnşaat'ı kayırmıştır.⁹ Sermaye yapısı zayıflamış bankalara kaynak aktarımıyla ilgili 2001 yılındaki yasal düzenlemenin özellikle Oyak Bank'ı da kapsayacak şekilde yapılmasına dikkat edilmiştir.¹⁰ Oyak Bank, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nda bulunan Sümerbank'ın 10 Ağustos 2001'de OYAK tarafından alınarak 11 Ocak 2002'de Oyak Bank'a devri sonrasında bugün 221 şubesiyle Türkiye'nin büyük bankaları arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak, 28 Şubat sürecinin ekonomisi, geniş halk kitlelerini mutsuz ederken OYAK'ı memnun etmiş gözükmemektedir. OYAK şimdi hergün güne "elimizde 1 katrilyon lira nakitimiz var, bunu ne yapacağız" sorusuyla başlamaktadır.¹¹

Dipnotlar

1- Veriler, Devlet İstatistik Enstitüsü ve DPT web sayfalarından derlenmiştir.

2- Taha Parla, "Türkiye'de Merkantilist Militarizm 1960-1998", Birikim, 160, 161. sayılar. (New Perspectives'den çeviri)

3- İsmet Akça, "Kolektif Bir Sermayedar Olarak Türk Silahlı Kuvvetleri", Birikim, 160, 161. sayı

4- İsmet Akça, a.g.m.

5- Sabah, 23/11/2001

6- Bilgiler söz konusu şirketlerin web sayfalarından alınmıştır.

7- İsmet Akça, a.g.m.

8- İsmet Akça, a.g.m.

9- Yeni Şafak, 3/08/1999

10- İsmet Akça, a.g.m.

11- OYAK Holding Genel Müdürü Coşkun Ulusoy'un 22 Kasım 2002 tarihli gazetelerde yer alan açıklaması

Haksöz Dergisi Sayı: 143 - Şubat 2003

Kaynak: Güne 1 Katrilyon Nakitle Başlamak - Nihat Bulut